

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Quæstio X. De Jejunio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

Q U Æ S T I O X.

De Jejunio.

Jejunium dividitur in Naturale, & Ecclesiasticum. Naturale prærequiritur ad sumptionem Eucharistia; itaut violetur per quamcumque particulam cibi, aut guttulam potus, quæ in os immittatur, & in stomachum trajiciatur; adeo ut Bauny apud Dian. part. 6. tract. 7. resol. 15. doceat, non solvi per deglutionem sacchari, vel alterius rei post mediam noctem, si fero id in os immissum fuit, quia solum solvitur per intromissionem cibi, aut potus in os ipsa die jejunii; Quæ doctrina, licet communiter rejiciatur, deservit tamen ad excusandos eos, qui mane deglutiunt particulas cibi, quæ inter dentes remanserunt: Ecclesiasticum vero jejunium est, quo præcipitur abstinencia a cibis paschalibus, & unica comestio a media ad mediam noctem sequentem, juxta præscriptum, & consuetudinem Ecclesiæ; De quo quærendum primo, A quibus cibis abstinendum sit? Secundo, Quotuplex refectio possit sumi, & qua hora? Tertio, Quantum jentaculum; Ex quibus cibis; & Quando? Quarto, De obligatione jejunii, & non cooperandi cum aliis in fractione jejunii. Quinto, De causis excusantibus ab hac lege; præsertim de infirmitate, paupertate, labore, & ætate.

ARTICULUS I.

A quibus cibis abstinendum die jejunii? Et an etiam a potu?

- I. Quenam animantia, quæ extra aquam vivunt, non prohibeantur?
- II. Num laridum, & sagimen inter lacticia numerentur? Quid de intestinis animalium?
- III. Num lacticia, quæ ex evidenti totius Ecclesiæ consuetudine obligatoria prohibentur in Quadragesima, pariter in aliis vigiliis prohibeantur?
- IV. Dispensatus ad carnes, & non ob virum imbecillitatem, num teneatur ad unicam comestionem die jejunii?
- V. Num dispensatus ad carnes, quo die ab iis abstinet, ad unicam comestionem teneatur?
- VI. Utrum die jejunii liceat vinum bibere in fraudem jejunii ad vires reficiendas?

VII. Num liceat comedere, & bibere ob delectationem, & non ad satietatem?

VIII. Quinam universim dicatur potus usualis, a quo jejunium non frangatur? Num cervisia, num aqua saccharo, & aromatibus condita? Num Chocolata?

I. **C**ertum est, a carnibus abstinendum: Nomine autem carnium intelliguntur, quæ juxta communem Catholicorum usum, & medicorum judicium a piscibus contradistinguuntur, habito respectu ad finem Ecclesiæ, qui est alimenta multum reficientia a fidelibus excludere. Proinde non prohibentur testudines, ranæ, conchæ, & limaces, quamvis extra aquam vivant; Et Tambur. putat nec viperas prohiberi, utpote anguillis similes, & modicæ nutritionis, cum sint admodum terrea.

II. Quæritur nunc primo; An prohibi-

hibito esu animalium; prohibeatur quælibet pars illorum?

Respondeo, nomine carnis venire quamlibet animalis partem, exceptis ovis, lacte, & quæ ex lacte fiunt, ut est caseus, butyrum, & similia, quæ veniunt sub nomine lacticiniorum. Quare prohibentur cartilagine, nervi, sanguis, necnon jus ex carnibus, quia continet partes subtiliores substantiæ carnis per elixationem eliquatas; quamlibet item medulla, axuntia, pinguedo, & laridum; Et idem videtur dicendum de iisdem liquefactis, quæ post liquefactionem vocantur sagimen.

Non negaverim tamen, probabilem esse sententiam Azor., Laym., & Fagund., & aliorum apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 21. putantium laridum, & sagimen inter lacticia numerari; quia scilicet pinguedo non est caro; ut probat Aristot. 2. de Generat.; quandoquidem finito naturali augmento animalis, augetur pinguedo. Verum probabilius censeo cum Trull. dub. 2. laridum, & sagimen permitti posse cum lacticiis solum ubi est talis consuetudo; in aliquibus enim locis ex defectu olei, vel butyri præparantur ova cum sagimine, ut accidit in Regno Galleciæ, & Peruano, teste Henr. Et propter eandem rationem, quamvis intestina animalium sint etiam caro, nihilominus ex inveterata consuetudine, ut notat Sanch. de Matrim. disp. 18. lib. 8., licitum est apud Castellanos in Hispania iis sabbato vesci; sicut in Belgio ex consuetudine etiam permittuntur lacticia in Quadragesima.

III. Queritur secundo, An die jejunii prohibeantur etiam lacticia?

Respondeo, damnatam esse ab Alex. VII. propositionem 32., quæ dicit: *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticia in Quadragesima obliget.* Et in cap. *Denique*, dist. 4., ubi sermo est de tempore

Quadragesimæ; hæc habentur: *Par etiam est, ut quibus diebus a carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam ex carnibus originem ducunt, abstineamus, a carne scilicet, caseo, & ovis.* Quam prohibitionem communiter extendunt etiam ad Dominicas Quadragesimæ; quamvis Trull. dicat, non esse improbabilem sententiam oppositam, quam sequitur Gomez, & Llamas apud Dian. part. 5. tract. 14. resol. 13. Nihilominus esto probabile esset id non prohiberi in cit. cap., certe ex consuetudine prohibetur, ut communiter docent.

Utrum autem prohibeantur etiam lacticia in jejuniis extra quadragesimam? Variant Doctores; Less., Azor., uterque Sanch., Vasq., & alii cum D. Th. 2. 2. quæst. 147. art. 8. apud Dian. negant contra Covar., Less., Layman, Navar., Medinam, & alios apud Pignatellum tom. p. Consultationum, Consult. quinta. Notant etiam Trull., & Henr. jure communi non prohiberi, unde comedi posse dicit, nisi aliud ferat approbata consuetudo; Aliqui enim apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 41. asserunt dari talem consuetudinem obligantem sub mortali: Sanch. autem lib. 4. cap. 2. absolute negat illam dari; Et Henr. addit cum Escobar, Fagund. Villalob., & aliis, quod si consuetudo adesset, non per hoc obligaret sub mortali, quia non constat esse introductam scienter, & animo se obligandi mortaliter, & non potius ex ignorantia, qua crediderunt simpliciores se esse a jure obligatos; cum ergo incerta sit obligatio, prævalet libertas: Quod multi ex eo comprobant, quia Alex. VII. in propositione damnata loquitur solum de consuetudine abstinendi a lacticiis in Quadragesima. Verum hæc comprobatio nulla est, quia Pontifex aperte in ea Bulla asserit non confirmare alias

lias opiniones, a quibus præscindit. In casu autem nostro ab hac opinione præscindit; quare non approbat, immo cum decernat evidens esse, quod consuetudo abstinendi a lacticiniis in Quadragesima obliget, & eadem omnino videatur saltem in aliquibus Regionibus consuetudo abstinendi a lacticiniis in reliquis vigiliis, videtur etiam evidens esse, quod consuetudo hæc obliget, in iis saltem Regionibus, ubi habetur consimilis consuetudo. Ideo autem Pontifex solum loquitur de jejuniis Quadragesimæ, quia isthæc consuetudo pro Quadragesima viget pro tota Ecclesia, quæ pro aliis vigiliis forte non est universalis.

IV. Ex dictis sequitur, quod dispensatus ad lacticinia tempore jejunii, adhuc ad jejunium teneatur; siquidem ex jure communi cum essentia jejunii consistit esus lacticiniorum: Contra vero quia esus carniū probabiliter non cohæret cum essentia jejunii, ideo dispensatus ad carnes non tenetur ad jejunium, seu ad unicam comestionem; ut quamplures docent contra Bonac., qui absolute censet quæst. 1. punct. 2., quod teneatur ad unicam comestionem; Et contra Less., Navar., Sà, Cordub., Victor., Rodriq., & alios, qui censent, dispensatum ad carnes ob debilitatem virium posse pluries se reficere, secus vero dispensatum ob detrimentum, quod habet a cibis quadragesimalibus. Verum opinionem oppositam Sanchez apud Trull. putat probabiliorē, tum propter usum, & consuetudinem fidelium; tum propter auctoritatem plurimorum Doctorum apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 25., & tract. 11. resol. 4.: Clemens XI. tanquam Episcopus Romanus edixit, ut Romæ ad jejunium teneretur, qui ob detrimentum, quod habet a cibis Quadragesimalibus, non vero ob virium debilitatem ad carnes comedendas est dispensatus, juxta o-

Pars II.

pinionem plurimorum veterum Auctorum, & non paucorum Recentiorum, quæ me iudice a timoratis sequenda est ubique gentium.

V. Quæritur tertio; Num dispensatus ad carnes, si velit tantum vesci cibis quadragesimalibus, teneatur vespere jejunare, an possit etiam pluries comedere cibos quadragesimales?

Respondeo, communiter Doctores apud Dian. part. 9. tract. 6. resol. 2. cum Sanch. distinguere; Si enim dispensatur iste ad carnes propter debilitatem virium, poterit pluries se reficere, etiamsi nolit carnes comedere; secus vero si dispensatur ob detrimentum, quod habet a cibis quadragesimalibus; intantum enim posset pluries comedere, inquantum comedit carnes, quæ censentur destructivæ jejunii, cum autem carnes mane non comederit, non habet caput, unde ad jejunium vespere non teneatur. Verum probabiliter etiam Dian. loc. cit. cum Tambur. lib. 4. cap. 5. putat, hunc ad jejunium non teneri. Ratio est, quia cum liceat illi vespere carnes comedere ad satietatem; quare non licebit illi comedere solum pisces? cui enim conceditur plus, conceditur etiam minus; Et ideo dispensatus ad carnes tempore quadragesimali intelligitur etiam dispensatus ad lacticinia, & potest in eadem mensa juxta communem opinionem contra Navar., & Graff. apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 26. comedere carnes simul, & pisces; itaut, si damnum notabile habet ab esu piscium, peccet contra temperantiam, non vero contra legem jejunii.

VI. Quæritur quarto, An liceat bibere in fraudem jejunii?

Respondeo, olim homines a vino abstinuisse tempore jejunii, ut constat ex Chrysof. hom. 6. apud Bonac.; nunc tamen alia est Ecclesiæ consuetudo; unde tam in mensa, quam ex-

T

tra

tra mensam licitum est bibere, & vino vires reficere, sicut etiam quolibet alio potu usuali.

Neque dicas; qui in fraudem legis operatur, non minus peccat, quam qui legem transgreditur; sed qui extra mensam bibit ad reficiendas vires, bibit in fraudem jejunii, & in fraudem legis; ergo peccat. Minor probatur ex leg. *Contra legem*, ff. de *Legibus*, *Ille dicitur operari in fraudem legis, qui salvis legis verbis ejus sententiam circumvenit*. Et in reg. 68. juris in 6. dicitur, *Is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem*; quod habetur in casu nostro.

Respondeo tamen cum Reginald. negando minorem; non enim in fraudem legis operatur, qui utitur jure suo; quilibet autem ex consuetudine habet jus bibendi ad sedandam sitim; ergo si bibat etiam ad reficiendas vires, utitur jure suo; non enim prohibetur talis intentio, sed solum refectio virium per cibum; ut communius Doctores docent apud Dian. loc. cit. resol. 23. Et propter eandem rationem non peccaret contra legem jejunii, qui unica refectio adeo ventrem replet, ut nullam jejunii difficultatem sentiat, nec carnis illecebras ullatenus comprimat. Et ratio radicalis assignatur ab Abulensi apud Bonac. punct. 2., quia scilicet non operatur in fraudem legis, qui facit contra finem legis, sed qui facit contra intentionem legis expressam; ut patet in observatione omnium legum, quarum finis ex Aristot. 2. Ethic. est efficere cives bonos, & tamen non peccat contra leges politicas, qui eas observat, quamvis non efficiatur bonus; unde Medin., & Reginald. dicunt, illum operari in fraudem legis, & peccare contra legem, qui facit contra intentionem legis objectivam, non contra intentionem finalem; In-

tentio autem objectiva est illa, que respicit, quod præcipitur, & expresse præcipitur, quod in casu nostro est unica comestio, & abstinencia a carnis, non vero a potu.

VII. Utrum autem peccet venialiter, qui bibit, aut comedit solum ob delectationem? Joan. Sanch. apud Dian. part. 3. tract. 5. resol. 6. Martinus Perez, Escobar, & alii negant, si non noceat saluti; sicut non peccat, qui videt res pulchras, & olfacit odores solum propter delectationem; Neque id damnatur ab Innoc. XI. Nam propos. 8. damnata dicit, *Comedere, & bibere ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obstat valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Quando enim ad satietatem quis comedit, aut bibit ob meram voluptatem, facile sumites temperantiæ debitæ prætergreditur, & ideo venialiter peccat; quod non accidit, neque si comedat aliquid, aut bibat propter voluptatem, non tamen ad satietatem cum periculo intemperantiæ; neque si ad satietatem videat res pulchras, aut olfaciat odores; Quod si se inebriaret, peccaret mortaliter, nam 1. ad Corinth. 6. dicitur, *Neque ebrii Regnum Dei possidebunt*. Ceterum quod nec aliqua veniali culpa vacet comedere, & bibere, etiam moderate, ob meram voluptatem, probabilius docent quamplures, quos retulimus in Trutina exponendo præfatam thesim ex D. Th. 4. contra Gentes cap. 87.; inverteretur quippe naturæ ordo, si in his actionibus voluptas tanquam finis amaretur, ubi ea ex institutione naturæ ad vitæ sustentationem ordinatur: Videre autem res pulchras, odores olfacere, per pomarium ambulare, ex intentione naturæ ad animum relaxandum ordinantur; & ideo citra culpam delectatio in his aliis actionibus intendi potest.

VIII. Queritur ultimo, Undenam dignoscatur, utrum aliquid ad cibum, an ad potum pertineat?

Respondeo, ex communi usu catholicorum, & judicio medicorum discerni debere, ut diximus in casu, quo dubitatur, **an aliquid ad carnes pertineat.** Illud certum est pertinere ad potum, quod ex natura sua adhibetur ad vehiculum cibi, & sitim extinguit; debet autem ex natura sua adjuvare ad elixandum, & vehendum alimentum, & ad sedandam sitim; Nec factis est, si tu ad hunc finem illud assumas; aliter posses gallinam distillatam, ova, & lac potare.

Hinc communiter docent Doctores primo, licitum esse bibere vinum, mustum, cervisiam, aquas ex herbis distillatas; sicut etiam ex Tambur. aquam saccharo, & aromatibus conditam, vulgo *Sorbetta*, quia saccharum, & alia res, quæ intermiscuntur, sunt modica quantitas, & adhibentur per modum medicinæ, ne sola aqua noceat. Sanch. ramen lib. 5. Consil. cap. 8. dub. 23. id negat; quod verum est si aquæ intermiscetur magna quantitas sacchari, & aliarum rerum, itaut extrahatur a natura potionis.

Secundo, Acetum, & Oleum, cum de se non ad potum, sed ad cibum pertineant, frangunt jejunium, si in refectiuicula ultra octo uncias adhibeantur.

Tertio, Uva etiam frangit jejunium, quamvis ex illa solum succum sumas, & cætera ex ore projicias. Ratio est, quia quamvis putes te mustum bibere; at ex communi usu uva assumitur per veram comestionem, & non bibitur per usualem potationem in alimentum vehiculum, ut sumitur mustum, vel vinum. Idem dicas de pomis, & de succo malorum massilicorum, medicorum, cidoniorum, punicorum, vulgo limoni, aranci, cotogni, granati. Idemque dicas de peponibus,

vulgo Meloni d'acqua; Qua in re nuper ex hac nostra Academia in lucem editus est libellus, in quo exudite, ac nerveose nimis confutatur Anonymus, qui qualibet solida ratiocinatione, ac auctoritate destitutus adversus communissimam Doctorum sententiam in dubium revocare contendebat, num pepones jejunium frangerent.

Circa Chocolaram num frangat jejunium, varii varia. Complures affirmant apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 194, & part. 5. tract. 5. resol. 11. Aliqui negant apud Tambur. propter materiæ parvitatem. Alii vero apud eundem negant, quia est potus usualis in Mexico, non secus ac cervisia apud Germanos, & vinum apud Nostrates.

Idem Tambur., & Dian. propter auctoritatem extrinsecam multorum Theologorum, & propter usum timoratorum putant probabiliter jejunium non frangere; Machad. enim tom. 1. lib. 2. part. 4. tract. 3. dicit in Hispania usque adeo esse usualem, ut fere nemo sit, qui religioni habeat illam fumere die jejunii. Verum præcisa auctoritate extrinseca, arridet mihi opinio Eminentissimi Brancatii cum Escob., quod scilicet si ea utamur eo modo, quo in Mexico est potus usualis, (ita videlicet ut septem, vel octo uncias aquæ addatur una uncia chocolata, & media sacchari) jejunium non frangat; secus vero si magna quantitas chocolata intermiscetur aquæ, ita ut inducat rationem pulmenti, ut diximus de Sorbetta. Ratio non est, quia uncia est materia parva; nam sic non posses illam pluries fumere sine mortali, nec semel sine veniali; sed quia in tanta quantitate est potus usualis apud illas Nationes, & sic ubilibet tanquam potus usualis sumi potest.

Neque dicas primo, quod quamvis talis potus sit usualis apud Indos, non

est apud Nostrates usualis. Nam si alibi est potus usualis, jam natura sua habet sumi ad vehiculum cibi, & ad sedandam sitim; quod autem natura sua est tale, ubilibet est tale; & hac de causa apud Nostrates cervisia non frangit jejunium, quamvis non sit hic usualis.

Neque dicas secundo, quod vere nutriat. Nam idem dici posset de vino, & cervisia, quae tamen jejunium non frangunt; quia, ut notat Laym., & Less., nutriunt per accidens; sumitur enim vinum magis ad alterationem corporis, & digestionem cibi, quam ad nutritionem, ut loquitur D. Th. quaest. 147. art. 6. ad 2., licet aliquo modo nutriat, & ideo jejunium non frangit. Caeterum, ut adverti in Trutina exponendo thesim 29. ab Alex. VII. proscriptam, in praxi non facile hisce opinionibus laxanda sunt habentia, praesertim a timoratis, qui Christum Dominum imitari, illique, non abdomini infervire satagunt.

ARTICULUS II.

De unica Refectione, ac de ejus Hora.

- I. *Ex consuetudine, non ex lege scripta tenemur die jejunii ad unicam determinatam refectionem: Et ex consuetudine etiam permittitur refectiuncula.*
- II. *Qui bis comedit die jejunii, si iterum comedat, non peccat amplius; At si comederet carnes, peccat toties, quoties iterum illas comedit.*
- III. *Qui inculpabiliter bis comedit, num teneatur non amplius comedere?*
- IV. *Ut relectio dicatur moraliter unica, quantum temporis intercedere potest inter plures refectiones? Num possit vespere comedere, qui mane carnis notabili parte refectionis?*
- V. *Hora refectionis, qua olim erat*

ad Solis occasum, & deinde ad Tertiam post meridiem, nunc temporis est ad meridiem.

VI. *Quid si anticipetur hora comestionis sine causa, aut privilegio per horam ante meridiem?*

I. **C**ertum est, die jejunii abstinendum non solum a cibis vetitis, sed etiam a multiplici refectione; ut constat ex consuetudine, & omnium consensu; Quamvis nullus textus sit, qui unicam refectionem praecipiat, ut notat Bonac.; Unde fit, quod quia consuetudo invaluit sumendi refectiunculam, ideo illa, prout est in usu, permittatur.

II. **Q**uæritur nunc primo; An qui saepius comedit die jejunii, tot peccata mortalia committat, quoties comedit?

Respondeo, quod si quis saepius parvam quantitatem comedat, tunc solum peccet mortaliter, quando ad quantitatem notabilem pervenit: damnata enim est ab Alex. VII. prop. 29. dicens: *In die jejunii, qui saepius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Quamvis autem mortaliter peccetur in secunda refectione, communiter tamen Doctores docent contra Navar., & Reginald. apud Bonac., quod non peccet amplius, qui ulterius comedit, nisi comedat cibos vetitos. Ratio est, quia praecipuum de abstinentia a cibis vetitis est negativum, quod obligat semper, & ad semper: Unde facta prima carnis comestione, adhuc urget obligatio a talibus cibis prohibitis, & consequenter quoties comedit tales cibos, toties peccat transgressor; E contra praecipuum de abstinentia a multiplici refectione est praecipuum affirmativum, quod facta secunda refectione non potest amplius servari, & consequenter non amplius obligat; Unde postquam quis

quis per secundam refectionem peccavit, non potest amplius contra tale præceptum peccare, etiam si millies comedat.

III. Neque dicas, quod qui ex inadvertentia bis comedit die jejunii, adhuc tenetur jejunare: ergo præceptum affirmativum de unica comestione adhuc post secundam comestionem potest obligare.

Nam quamvis Valent., Azor., Sà, & alii apud Less. concedant antecedens, & dent disparitatem; quia scilicet in tali casu præceptum jejunii non nisi materialiter est violatum, cum ad violationem formalem præcepti requiratur ejus notitia; Nihilominus Bonac. negat etiam antecedens; (& idem docet Pont. apud Dian. part. 9. tract. 6. resol. 28., de eo, qui inadvertenter comedit carnes, quod scilicet non teneatur amplius ad jejunium,) tum quia non potest amplius jejunium servari, quod in unica comestione consistit; tum etiam quia ex Navar., & Sylvest. apud Less. num. 18., qui mane sumpsit jentaculum animo laborandi, vel iter agendi, si postea non labore, non tenetur jejunare propter eandem rationem; Quamvis Less., & Bonac. verius putent, hunc teneri jentaculum illud habere loco refectionis vespertinæ, & semel tantum prandere, si commode possit. Propter eandem rationem notat Sanch. lib. 4. cap. 2., quod qui vovit jejunare in pane, & aqua, si semel notabilem vini quantitatem bibat, non teneatur ab illo amplius abstinere, & possit quodlibet comedere: Contra vero si vovisset nihil sumere præter panem, & aquam, quia tunc votum esset negativum; unde peccaret toties, quoties.

IV. Dubium est; Quantum temporis requiratur inter unam, & alteram refectionem, ut refectio dicatur multiplex, & non una continuata?

Respondeo, Sanch., & Filliuc. apud

Dian. part. 1. tract. 9. resol. 32. requirere quadrantem cum dimidio, etiam si nulla causa subit, & etiam si post primam refectionem decreveris non amplius comedere; Portella apud Summam Dian. permittit semihoram, dummodo non manducaveris, quod sufficit ad sustentationem; Verum si propter negotium aliquod interrumpatur comestio, tunc conceditur etiam hora; & Joan. Sanch. putat aliquando etiam concedi posse duas horas, quando scilicet interruptio facta est animo redeundi; quod tamen nimis esse censet Escob.

At Tambur. putat, quod si ob negotium magni momenti notabili refectionis parte quis caruerit, possit ex matutina, & vespertina refectione unam moraliter cœnam constare; quia pia Mater Ecclesia non intendit homines sine sufficienti refectione diem transigere.

Ex quibus infert Thom. Sanch., quod Lectores mensæ, & famuli possint aliquid sumere immediate ante mensam domini, quia propter necessitatem legendi, & inserviendi censentur tunc incipere suam refectionem, quam post unam circiter horam perfecturi sunt. Idem pariter dicendum de multiplici comestione carniarum; nam qui, verbi gratia, in principio tantum, & sine mensæ comedit carnes, unum tantum peccatum mortale committit, quia censetur moraliter unam carniarum comestionem fecisse.

V. Quæritur secundo; Quam hora sumi possit unica refectio?

Respondeo, quod in veteri lege jejunium solvebatur ad solis occasum, ut videre est Judic. 13.: Qui mos receptus fuit in primitiva Ecclesia, ut patet ex D. Hieronymo in vita Sancti Hilarionis; Deinde fervor intepuit, & ceperunt homines comedere ad horam nonam, hoc est ad Tertiam post meridiem; idque consueverunt usque

usque ad tempora D. Th., qui vixit anno 1270., ut videre est 2. 2. quaest. 147. art. 7. Nunc vero communis usus fidelium fert, ut comedatur ad meridiem; Ita tamen ut licitum sit ulterius differre, cum sic rigorose jejunetur; anticipare autem notabiliter sine causa non liceat.

Existimo tamen cum Laym., Filiuc., Bonac., Lessi., & aliis apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 26., quod esset tantum veniale, immo ne veniale quidem, si cum causa refectio anticiparetur; verbi gratia, ob iter, aut urgens negotium. Quare falsum videtur, quod docet Sanch. disp. 53. horam comestionis ita pertinere ad essentiam jejunii, sicuti pertinet abstinencia a carnibus: Falsum etiam est, dari aut praecipuum, aut consuetudinem graviter obligantem ad non anticipandam comestionem ante meridiem, ut putant Fagund., Sanch., Navar., Azor. apud Trull.: Quia tamen meridies computandus est modo morali, non astronomico, ideo Trull. cum Villalob. patat, praeciso ullo privilegio horam competentem comedendi die jejunii absque ullo peccato esse per horam circiter ante meridiem; quia parum a meridie distat, & pro meridie computari potest.

ARTICULUS III.

D Refectiuncula.

- I. *Varie opinantur Doctores circa quantitatem cibi in Refectiuncula; Omnium benignissima, & usu recepta opinio est, quod ea sit octo unciarum.*
- II. *In pervigilio Nativitatis Domini refectiuncula potest esse duplo major; & in iis Regionibus, ubi est consuetudo sumendi triplo majorem, immo etiam in vigilia Paschatis,*

& Pentecostes servari illa licite potest.

III. *Num possit in refectiuncula sumi exigua pars piscis majoris?*

IV. *Licetne sex uncias panis cum duabus unciis liquoris amygdalini coquere, & sumere pro jentaculo?*

V. *Num liceat sine causa cenulam sumere mane, rejecta in Vesperas cena?*

VI. *Non licet diluculo jentaculum sumere, & ad meridiem, seu ad Vesperas canare.*

I. **L**icitum esse vespertinum jentaculum nemo dubitat, cum consuetudine introductum sit; Et quamvis probabile sit introductum fuisse ex necessitate, vel ne potus vespere noceret, nunc tamen licitum est etiam sine necessitate, aut voluntate bibendi illud sumere, etiam causa alendi corpus.

Quaeritur tamen primo; Quantum cibi possit in refectiuncula sumi?

Respondeo, omnes convenire, quod debeat esse modica quantitas: Variant tamen in ea assignanda. Graff. permittit tres uncias. Homob. quatuor; Villalob. sex; Alii vero cum Joan. Sanch. volunt variam esse pro varietate personarum, itaut plus liceat infirmis, provecioribus aetate, nobilibus viris assuetis pluribus epulis, necnon degentibus in Regionibus frigidioribus, defatigatis, &c., quam reliquis. Alii cum Filiuc., Reginald. assignant quartam partem cenae ordinariae uniuscujusque. Omnium autem benignissima opinio videtur esse illa Fagund., & Suar. apud Dian. loc. cit. resol. 1., & quae in consuetudine est apud Nos, quod octo unciae ab omnibus sumi possint; talis enim mensura univrsim excedit quartam partem cenae ordinariae; quis enim vespere comedat plerumque ultra triginta duas uncias?

II. Ve-

II. Verum in vigilia Nativitatis Domini duplo major (ideſt ſexdecim uncia) permittitur, etiamſi venerit in Sabbato quatuor temporum: Quamvis Petrus de Cenedo apud Dian. loc. cit. reſol. 35. putet poſſe ſumi in tali pervigilio quantum libuerit ex fructibus, & dulciariis in iis Provinciis, ubi eſt talis conſuetudo. Et ſane colatiuncula iſthæc, cum præciſe ex vi conſuetudinis permittatur ejus quantitas, ſicut etiam qualitas ciborum, non aliunde metienda eſt, quam a conſuetudine uniuſcujuſque loci, ut bene notat Bonac., Leſs., Tolet. Hinc quamvis invenias apud Sanc. in Opus. dub. 26. poſſe ſumi in vigilia Nativitatis cenulam triplo majorem ſolito, eo quod talis ſit uſus timoratorum etiam religioſorum; talis tamen opinio non eſt ſequenda, ubi non viget talis conſuetudo: Et eadem ratione in vigilia Paſchatis, & Pentecoſtes poteſt ſumi reſectiuncula duplo major in iis locis, ubi eſt talis conſuetudo, quæ ſane apud noſtrates non extat.

III. Quæritur ſecundo; Quænam qualitas ciborum in reſectiuncula permittatur?

Reſpondeo, Dianam pluribus in locis, præſertim part. 1. tract. 9. reſol. 1. acriter invehi contra illos, qui docent in reſectiuncula attendendam eſſe ſolam quantitatem, non qualitatem ciborum, oſtenditque conſuetudine, & auctoritate Doctorem permitti ſolum cum modico pane aliquos fructus, vel dulciaria, aut ad ſummum ex Laym., & Azor. aliquem piſciculum; Unde expreſſe inferit locutum fuiſſe ſine ratione, & fundamento contra communem Doctorem ſententiam Bonac. de Legibus diſp. ult. punct. 3., dum aſſerit in ſerotina collatione non tam cibi qualitatem, quam quantitatem attendendam; Additque omnes Theo-

logos tam ſuæ, quam noſtræ Religionis ab ipſo conſultos uno ore clamitare, qualitatem cibi in reſectiuncula frangere jejunium. Verum Bonac. de Jejun. quæſt. 1. punct. 3., Cajet., Sot., aliique apud Dian. part. 9. tract. 6. reſol. 8. cum Tambur. probabiliter putant, poſſe ſumi octo uncias ex pane, & piſcibus ſale coctis; nec non ex pultibus, ſeu mineſtris. Immo permittunt etiam aliquid caſei illi, cui permittuntur lacticia. Excludunt autem ova, utpote magnæ ſubſtantia, & nutritionis, & ex diametro oppoſita jejunio: Contra vero, quia non eſt certum conſuetudinem ſumendi jentaculum introductam eſſe ſub hac ſtricta neceſſitate, ut non poſſit niſi panis cum fructibus, aut herbis comedi, ideo etiam piſces ſale cocti, & mineſtræ permitti poſſunt, dummodo cum pane quantitatem debitam non excedant. Certum enim eſt, jentaculum ſumi poſſe; dubium vero, an hi cibi ſubſtantiales ſint excluſi? Igitur prævalet libertas illos aſſumendi. Sic diſcurrit Tambur., cujus ſententiam non amplecterer, niſi putarem conſuetudinem jam introductam, ut etiam exigua parte piſcis majoris, ut loquitur Bonac. loc. cit., non tamen ovis in reſectiuncula cum pane veſci poſſimus in debita quantitate octo unciarum: quam ſi quis parum excederet, addendo unam, vel alteram unciam, ex Filliuc., Leand., & aliis apud Dian. loc. cit. reſol. 15. nonniſi venialiter peccaret propter parvitatem materiae ſuperaddita, dummodo alias eodem die parvitatem materiae non ſumpſerit.

IV. Dubium eſt, An poſſit etiam quis panem, aut fabas in quantitate debita coquere in aqua, vel liquore amygdalino, & ſic ſumere pro jentaculo?

Negant communiter cum Filliuc. apud Tambur.; quia aqua illa non re-

retinet amplius rationem potus, sed propter coctionem ex illa, vel pane, vel fabis fit cibus solidus, seu pulmentum, quod deinde excederet quantitatem debitam. At Leand. quæst. 35. cum Pelliz., & Escob., & Dian. part. 10. tract. 14. resol. 58. ex Rochaful, Vival., Pasqualig., necnon Tambur. ex Bos. sect. 4. de Jubilæo casu 18. putat id posse permitti; quia revera illa aqua semper remanet vehiculum alimenti, nihilque addit ad substantiam nutritionis, & ea coctio solum reddit cibum magis stomacho convenientem; Quare sicut sumi potest panis vino infusus, ita etiam panis aqua, vel alio liquore coctus. Horum tamen sententia scienda est, non sequenda, utpote communiter rejecta; nisi in casu necessitatis, aut nimia lassitudinis, quando præstat sententiam hanc sequi, quam ex impotentia jejunium frangere.

V. Quaritur ultimo; Quanam hora sumi possit refectiuncula?

Respondeo, sub vespas, seu ante cubitum sumi posse juxta consuetudinem: Azor., & Fagund. apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 33. putant esse mortale sine necessitate illam sumere meridie, rejecta in vespas refectiuncula; quia cum vespertina tantum refectiuncula ex consuetudine permittatur, non matutina, qui mane illam sumeret, frangeret jejunium. Communius tamen docent, id tantum esse veniale; quia non variatur substantia jejunii, variando circumstantiam hujus cænulæ. Tambur. demum ex Joan. Sanch. putat omnino licere, etiam sine causa; quod tamen non approbo. Illud certe licitum est, omissa refectiuncula, cœnam ad vespas differre.

VI. Sicut autem communiter docent esse saltem veniale refectiuncula notabiliter ante meridiem anticipare sine causa, quia aliqua deordinatio

est tam cito ad prandium accurrere; quando ceteri se continent; ita a fortiori veniale est refectiuncula diluculo sumere, & deinde meridie, vel sub vespas cœnare; præsertim quia esset novam jejunii formam inducere.

ARTICULUS IV.

De Obligatione Jejunii, & non cooperandi cum aliis in illius fractione.

- I. Jejunium Quadragesimale non est de jure divino, sed jam inde ab Apostolis in Ecclesia præceptum.
- II. Consuetudine plura jejunia in Ecclesia introducta sunt, & plura abrogata. Num Regulares teneantur ad jejunia consuetudine alicubi introducta?
- III. Quandonam frangens jejunium, ad quod ex pluribus titulis obligatur, plura peccata committat?
- IV. Num Franciscanus ad jejunia sue Regule obligetur ante vigesimum primum aetatis annum?
- V. Lex jejunii obligat etiam ad non cooperandum cum aliis in ejus fractione.
- VI. Num liceat invitare, ac offerre carnes parato jejunium frangere, non quidem absolute, sed sub conditione, quod velit omnino caribus vesci?
- VII. An peccent Caupones ministrando omnibus indiscriminatim carnes diebus esurialibus?
- VIII. Licite carnes ministrantur Infidelibus die jejunii, sicut pueris aetate rationis usum.

I. **N**otandum primo, obligationem jejunandi esse ecclesiasticam; si enim esset de jure divino, non posset tanta variatio fieri in cibis, aetate, tempore, exceptione, &c. nec consuetudo aliquid immutare potuit.

tuisset. Dicitur autem a Sanctis Patri-
bus Quadragesimale jejunium indu-
ctum esse a Domino, præscriptum in
Evangelio, & a Christo consecratum;
quia Ecclesia, seu Apostoli Ecclesiæ
rectores, ac doctores occasionem præ-
cipiendi jejunium quadragesimale sum-
pserunt ab exemplo Christi Domini,
a Prophetis, & Evangelio, ut advertit
hic Trull. ex Lefs.

Notandum secundo, etiam consue-
tudine introduci posse jejunia, & de
facto ex sola consuetudine obligant
vigiliæ Sancti Joannis Baptista, San-
cti Laurentii, Pentecostes, & omnium
Sanctorum. Ratio est, quia consue-
tudo habet vim legis, ex leg. De qui-
bus, ff. de Legibus: Sicut e contra per
consuetudinem legitimam abrogari
possunt jejunia, & de facto abrogata
sunt jejunia Rogationum, & Feriæ
quartæ, & sextæ Adventus, ut norant
Azor., & Lefs. dub. 4. Ubi tamen
consuetudo est solum laicorum, non
ligat Clericos; & ubi est Clericorum,
non ligat Regulares: Et hinc est,
quod Regulares non tenentur ser-
vare jejunia ab Episcopis indicta, nisi
forte ad vitandum scandalum; Quam-
vis ex Trident. Regulares teneantur
servare festa ab Episcopo indicta, &
Interdictum. Quod si in aliquo Op-
pido, vel Provincia aliquod jejunium
generali consuetudine introductum sit,
procul dubio etiam Clerici, & Re-
gulares obligantur, ut communiter
docent; quia sunt communia, & om-
nium ibi habitantium moribus pro-
bata.

III. Notandum tertio, quod qui initio
Quadragesimæ proposuit nunquam je-
junare, unum numero peccatum com-
misit, (non secus ac qui uno ictu oc-
cidit plures) in executione tamen
singulis diebus, vel quoties carnes
comedit, nova mortalia committeret.
Præterea frangens jejunium, ad quod
ex duplici præcepto, verbi gratia qua-

Part II.

tuor temporum, & vigiliæ tenetur,
unum numero peccatum committit,
quia utrumque hoc præceptum obli-
gat ex eadem virtute temperantiæ:
Econtra si quis violet jejunium, ad
quod tenetur & ratione vigiliæ, &
ratione voti, aut præcepti superio-
ris, vel Confessarii, multiplex pec-
catum committit; quia obligatio
oritur ex pluribus virtutibus, videli-
cet temperantiæ, Religionis, obedi-
entiæ, &c., Unde Franciscanus, qui die
Veneris tenetur jejunare sub mortali
vi suæ Regulæ, cui voto astringitur,
si eo die occurrat vigilia, & frangat
jejunium, duplex peccatum commit-
tit.

IV. Utrum autem ante vigesimum
primum annum Franciscanus teneatur
ad jejunium suæ Regulæ? Communi-
ter affirmant apud Dian. part. 1. tract.
9. resol. 16., quamvis non teneatur
ad jejunia Ecclesiæ. Tambur. tamen
cum Medin. & Graff. putat probabi-
liter non teneri ad jejunia suæ Re-
gulæ; quia præsumi potest nolle Re-
gulam obligare sub mortali eum, quem
non vult Ecclesia obligare: Et idem
dicitur de Sexagenariis; Unde qui
vovit tota vita jejunare singulis Sab-
batis, probabiliter non tenetur, quan-
do est sexagenarius.

V. Notandum ultimo, nos non so-
lum teneri ad servanda jejunia Eccle-
siastica, sed etiam ad non cooperan-
dum cum aliis in fractione jejunii;
unde sicut non licet alios invitare ad
fornicandum, ad occidendum, &c.
ita neque ad frangendum jejunium ex
intentione, quod frangant, quia di-
recte ad malum invitarentur.

VI. Quæritur tamen primo; An
urbanitatis causa liceat ad cœnam in-
vitare paratum frangere jejunium, non
quidem ex intentione, quod jejunium
frangat, sed ex intentione, quod si
velit frangere, potius tuæ domi, quam
alibi comedat?

V R

Respondeo, Villalob., Navar., Philiar., & alios apud Dian. resol. 38. id permittere, contra Lefs., & Fagun. Ratio est, quia non invitatur hic ad cœnandum absolute, sed conditionate, si scilicet vult frangere jejunium. Verum in hac re notandum, quod Tambur. advertit lib. 5. cap. 1. §. 4. de parato ad peccandum, verbi gratia ad frangendum jejunium, & de peccaturo, verbi gratia de transgressuro præceptum jejunii. Si Titius transgressurus est præceptum, quia, verbi gratia, decrevit jam violare jejunium, ubicumque reperiat cibos, Vasq. docet, quod non liceat illum absolute ad cœnam invitare, sed solum conditionate dicendo, Si omnino velis cœnare, cœna apud me; Et quamvis Pal. putet, quod id non liceat, immo quod nec possis illi cœnam præparare, eo quod cooperareris peccato illius, tamen Lefs. lib. 4. cap. 2. num. 24. permittit cum Vasq., quod conditionate invitetur, quia peccatum internum illius jam est patratum, & impediri non potest. Et Sanch. lib. 1. cap. 7. excusat universim a mortali, qui solum remote cooperatur cum transgressuro præceptum, verbi gratia vendendo Titio cibos, quos vult ad jejunium frangendum, aut vendendo agnum Infideli, quem scio velle ad immolandum Idolo; quia cum alius venditurus sit, si ego non vendam, & peccatum internum impediri non possit, non pecco graviter cooperando sine magna necessitate ad solum externum peccatum illius; Contra vero si cooperarer proxime cum transgressuro præceptum; unde non licet scalas admovere, vel humeris sustentare, quem scio velle furari, etiamsi alter id præstaret me recusante; nisi tamen excuset a causa urgentissima, puta a timore mortis.

Verum circa paratum ad peccandum, seu solitum transgredi præceptum,

putant Sanch., Pal., nunquam posse nos illum invitare, nec absolute, nec conditionate; quia tenemur impedire peccatum etiam externum proximi, quando commode possumus. Ledesma, & Emman. cum Cajet. & Navar. apud Lefs. lib. 4. cap. 2. num. 21. putant licere, quando id fit urbanitatis causa, & non ex intentione peccati alterius. Immo Hurtad. apud Dian. part. 5. tract. 7. resol. 8. cum Lugdisp. 25. num. 234. absolute docet, quod liceat sine necessitate petere mutuum etiam signate ad usuras ab usurario parato; sicut etiam ex Azor. petere Sacramenta a Sacerdote parato illa ministrare in mortali, quamvis commode possis ea ab alio habere. Ratio est, quia dum facio, quod mihi utile, vel conveniens est, & de se non est malum, estque tale, ut eo alius recte uti possit, si non recte utatur, sibi imputet; Neque enim teneor abstinere ab actionibus de se non malis, eo quod proximus ex sua malitia abutatur ad peccandum. Verum Hurtad. cum Dian. loc. cit. hanc adhibet distinctionem: Si proximus sit paratus ad peccandum hic & nunc, non ex malitia, sed ex passione vehementi, id est ex fragilitate, tenemur sub pœna peccati scandalii a talibus actionibus abstinere; quia scandalum hoc passivum pusillorum tenemur vitare, quando commode possumus; Secus vero si ille sit paratus ad peccandum ex malitia; quia non tenemur vitare scandalum hoc pharisaicum. Has omnes opiniones ut probabiles admittit Tambur. loc. cit.

VII. Queritur secundo; An peccent Caupones, seu tabernarii offerentes cœnam omnibus indiscriminatum die jejunii, & ministrantes carnem?

Respondeo, communiter Doctores contra Lefs. loc. cit. docere, quod tabernarii non teneantur interrogare hospites cœnam, aut carnes petentes,

an

an excusentur a jejunio, etiam si dubitent, an excusentur, & a fortiori si probabiliter credant excusari. Ratio est, quia in dubio nemo debet praesumi vel le peccare, ex leg. Merito, ff. Pro socio, Si vero probabiliter, vel certo moraliter sciant tabernarii, quod hospites peccent cenando, Navar., Tolet., Medin., & alii apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 39. permittunt, quod illis cena ministraretur. Quod etiam docet Sanch. lib. 1. cap. 7. Ratio est, quia ministratio illa, immo & ultronea invitatio non fit directe ad non jejunandum, sed solum ex intentione lucri invitatur ad cenam, veluti conditionate, hoc est, si velitis cenare, potius cenate apud me, quam divertatis ad alium. Praeterea sicut ab usurario parato peti potest mutuum, quia de se potest id sine peccato poni, si scilicet detur mutuum sine usuris; ita quia potest hospes sine peccato cenare, dummodo semel in die cibis Quadragesimalibus se reficiat, ideo absolute exhibetur illi aliquid de se indifferens, quo ille sua malitia abutitur. Si vero loquamur de ministracione, & invitatione ad carnes, certum est, non posse tabernarios invitare hospites, nisi conditionate, ut diximus quae sit antecedenti, dicendo, quod si velint absolute carnes comedere, potius illas comedant in tali taberna, quam alibi. Ratio est, quia comestio carni fieri non potest sine peccato a non excusatis; sicut potest sine peccato fieri cena, dummodo semel tantum fiat.

VIII. Notandum demum, quod pueris ante usum rationis, sicut etiam Paganis licite carnes ministrantur; quia non tenentur legibus Ecclesiasticis.

ARTICULUS V.

De Infirmis, & Paupertate a Jejunio excusantibus.

- I. Excusant Dispensatio, & Impotentia saepe orta ex infirmitate, paupertate, labore, aetate.
- II. Infirmitas excusans debet esse notabilis, puta si timeatur ex jejunio capitis vertigo, aut stomachi dolor; Aut si ex illo impediatur consueta uniuscujusque operationes.
- III. Praegnantibus, & nutrices, etsi valida, ad jejunium non tenentur, sed tenentur secundum se a carnibus abstinere. Qui absque cenante, qui noctu calefieri sufficienter, non tenentur mane jentare, ut vespere cenet.
- IV. In dubio an jejunium sit graviter nociturum, standum iudicio Medici docti, & timorati; vel petenda est dispensatio; Qua probabiliter dari potest, etiam si dubitetur, an detur iusta causa ad dispensandum.
- V. Nec Medicus, nec Confessarius dispensare potest in jejunio, sed solus Superior; etiam Parochus; non tamen Abbatissa.
- VI. Excusatur pauper, si careat sufficienti cibo. Sed quinam dicitur cibus sufficiens?
- VII. Num liceat messoribus, ac iter agentibus vesci lacticiis, si desit sufficiens aliud alimentum?

I. **A** Jejunio excusant Dispensatio, & Impotentia, sive physica, sive moralis; haec autem oritur ut plurimum ex infirmitate, paupertate, labore, aetate. In hoc articulo agendum de infirmitate, & paupertate, in sequenti de labore, & aetate.

II. Quæritur primo; Quenam infirmitas a jejunio excuset?

Respondeo non nisi notabilem. Qua-

re excusantur tam qui de facto infirmi sunt, quamvis ex propria culpa, quam qui ex jejunio notabilem infirmitatem timent, verbi gratia capitis vertiginem, stomachi dolorem; non enim expectandum est actuale detrimentum, sed sufficit timor non levis mali, non quidem gravissimi, sed notabilis. Quare qui sibi bona fide, vel ex experientia, vel ex probabili ratione persuadet graviter nociturum jejunium, non tenetur jejunare.

III. Si tamen petas, quodnam dicatur damnum notabile? Respondeo hanc regulam a Doctoribus assignari. Si ex jejunio impediatur operationes ordinariae cujuscumque personae, jejunium dicitur graviter nocere: Verbi gratia, si studens ex jejunio capite doleat, ita ut cum difficultate possit studere, si cum gravi incommodo famula exerceat servitia domus, aut artifex opus suum. Et hac de causa communiter excusantur praegnantae omnes, & nutrices, idque etiam si robustae sint, ex Reginald. contra Sylvest. apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 14.; quia istae paucae sunt, & leges aptantur ad communiora. Universim autem praegnantae, & nutrices indigent multiplici refectione; quamvis teneantur abstinere a carnibus, nisi specialiter indigeant. Idem putat Tambur. dicendum de foemina, quae probabiliter mox est conceptura, si a medicis judicetur, jejunia matris nocitura proli suscipiendae; debet enim mater convenientia remedia, & alimenta ponere, ne forte foetus concipiendus elanguescat. Excusatur etiam, qui ita stomacho debili friget, ut sumere non possit una vice refectionem sufficientem; Necnon qui noctu per notabile tempus dormire non potest, nisi cenet; aut qui de nocte absque perfecta coena calefieri notabiliter nequit. Hoc enim est nimis onerosum. Neque hic obligatur ad jejunandum magis, ex Sanch., & Dian.

resol. 5., Fagund., & Tambur. Ratio est, quia nemo obligatur ad remedia extraordinaria, & relinquere jus suum comedendi circa meridiem.

IV. Adde, non solum infirmitatem actualem, aut imminetentem excusare, sed etiam si sentias stomachi debilitatem extraordinariam, aut notabilem lassitudinem, ex Bonac.; quia universim cum gravi incommodo praecipuum jejunandi non obligat. Quando autem dubium est, an infirmitas sit satis ad excusandum a jejunio, vel ab abstinence a carnibus, requiritur vel medici docti, & timorati judicium, vel dispensatio Superioris. Certe autem sufficiens causa habetur, quando adest solum periculum probabile damni gravi: Immo quando adest dubium, an detur causa sufficiens ad dispensandum, poterit etiam dari dispensatio, ut docet Sanch. lib. 4. cap. 45. contra Bonac. apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 31.; quia bonum, & suave Ecclesiae regimen id postulat. Quamvis in tali casu consultius sit ex Tambur., quod admisceatur aliqua commutatio, verbi gratia in elemosynam, orationem.

V. Queritur secundo; An etiam Confessarius, & Medicus dispensare possint in jejniis?

Respondeo negative, cum non sint Superiores: Quare possunt hi, & quilibet alius vir prudens, & peritus solum declarare, quod adsit causa sufficiens ad non jejunandum; dispensare autem potest solus superior habens jurisdictionem in foro externo, videlicet Episcopus, & Praelati regulares relate ad suos subditos; Vicarius etiam generalis Episcopi, non quidem ex generali commissione Vicariatus, sed ex speciali mandato, ut diximus cum de praecipuo missae; Et propter praescriptam consuetudinem etiam Parochus ex Sanch. lib. 8. disp. 9., ne nimis graventur fideles, & Episcopi, si esse

tent pro his frequentibus, & minutis dispensationibus semper ad eundem: Non tamen Abbatis, cum non habeat jurisdictionem spirituales; nec detur talis consuetudo, sicut datur in Parocho. Quando autem nec datur superior, qui dispenset, nec vir peritus, qui declaret sufficientiam causæ excusantis, satis est ex Sâ, quod ipse subditus bona fide putet dari sibi causam sufficientem.

VI. Quæritur tertio; Quam paupertas excuset?

Respondeo, excusare paupertatem, quando quis ob illam cogitur laborare, & propter defatigationem indiget secunda refectio. Secundo, quando quis caret cibis, quibus unam sufficientem refectioem assumat. Non habet autem sufficientem refectioem ex Tambur., & aliis apud Dian., qui solum habet copiam panis, & vini relate ad eos, qui non sunt ad id assueti, eo quod tale jejuniis videatur nimis onerosum. Si vero semel, aut iterum habeat insuper aliquod obsonium, verbi gratia nuges, olivas, cæpas, &c., ubi non patietur notabile incommodum, videtur universim obligandus. Quod si contingat non raro, solum videtur obligandi rustici firmæ sanitatis, & his vilioribus obsoniis assueti, non vero alii, qui sic nimis, & extra modum macerentur; nisi tamen haberent quotidie plura ex his vilibus obsoniis; quicquid alii in hoc contradicant.

VII. Ex his inferitur, excusari iter agentes, qui hora prandii non possunt invenire sufficientem alimentum. Secundo, ex Sanch. apud Trull. excusantur agricolæ, si edant, & præbeant suis domesticis, messoribus, putatoribus lacticiis, & ova, quæ possunt facile invenire, quando commode non possunt invenire pisces, aut aliud, quod comedant.

ARTICULUS VI.

De Labore, & Ætate, quæ a Jejuniis excusantur.

- I. Excusantur a jejuniis, qui exercent artem de se laboriosam, quamvis possent commode jejunare.
- II. Quam dicatur ars de se laboriosa impossibilis cum jejuniis?
- III. Non videntur artes de se laboriosæ, Ars Sutoris, qui pannos sūt, & Ars Barbitonsoris; unde solum per accidens excusari possunt.
- IV. Quam reputentur exercitia de se non laboriosa? Num Cantoris, Advocati, Concionatoris? Et quid de iter agentibus?
- V. Qui arti laboriosa operam navant, si uno, aut altero die a labore desistant, num teneantur iis diebus jejunare?
- VI. Quando Coniux a jejuniis excusatur, si non possit aliter debitum reddere?
- VII. Non licet in fraudem jejuniis opus laboriosum assumere, aut longum iter. Quomodo liceat aliquando ire venatum, quamvis non sit compossibile jejuniis cum ea venatione?
- VIII. Probabiliter senes etiam robusti ad jejuniis non obligantur inchoato anno sexagesimo; Et fœmine juxta nonnullos inchoato quinquagesimo. Quid si dubitetur de tali ætate?

I. Quæritur primo; Quam labor excuset a jejuniis?

Respondeo, laborem omnem cum jejuniis impossibilem excusare. Dicitur autem impossibile labor, quoties cum gravi difficultate, & incommodo laborans jejunaret. Immo ex Eugen. IV. excusantur omnes illi, qui artem de se laboriosam exercent, puta lignarii, fossores, bajuli, etiam si quis

re-

reperiat, qui possit commode cum tali labore jejunare; Ratio est, quia semper a lege inspicitur, quod communiter, & per se contingit.

II. Dubium est primo, Quanam dicatur ars de se laboriosa?

Respondeo, omnem illam, quae fit cum magna membrorum agitatione, & consumptione spirituum. Univerfim autem laboriosam artem exercent fossiores, aratores, bajuli, figuli, ferrarii, lignarii, argentarii, seu aurifices, qui malleo, aut lima metallum versant, fullones, seu qui toto die vestibus, aut telis lavandis dant operam, coriarii, lanarii, seu qui lanis tergendis, lavandis, & discutiendis navant operam; necnon pistores, iter pedibus agentes, cursores, seu deportatores epistolarum, qui equo currunt magnam diei partem, typographi, qui versant praalum, non vero qui literas ordinant, ut bene Dian. part. 4. tract. 2. resol. 137., ornantes templum, quando circumferendo scalas, ac per illas ascendendo magno labore agitantur: Item sutores ex Azor, seu qui calceos suunt, quorum ars est laboriosa; nisi tamen, ut notat Tambur., solum scindant corios ab aliis suendos; vel nisi suant corium tam molle, ut pannum suere videantur.

III. Dubium est secundo de sutoribus, qui scilicet pannos suunt, ac de Barbitonsoribus, & aliis hujusmodi.

Respondeo, putare Trull., & Tambur. ex Ledesm., & Sa non esse improbabile, quod non teneantur, e ratione, quia Eugenii IV. privilegio excusantur omnes artifices, qui artem laboriosam exercent, sive Eugenius declararet eos non teneri, si ve privilegium illis concedat.

Sed communius cum Less. Laym., Filluc., Bonac. apud Dian. part. 1. tract. 8. resol. 8. putant teneri; quia Eugenius, ut notat Tambur. num. 28.,

dum eximit a praecipio jejunii artifices, loquitur de artificibus exercentibus artes laboriosas; unde discutendum semper est a Doctoribus, an illae sint artes laboriosae; Praefertim quia confixa est ab Alex. VII. propos. 30. dicens: *Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusari ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*

Non nego, magis late patere omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sub quo nomine veniunt etiam scribae, notarii, &c., quam omnes artifices exercentes artes laboriosas; Unde Alex. VII. non damnat aperte opinionem adductam, quod hujusmodi artifices non teneantur. Verum haec condemnatio videtur magnum pondus addere sententiae communiori, quod scilicet Barbitonsor, verbi gratia, de se non excusetur; quamvis per accidens excusari potest, si continue stando suum officium exercere non possit, nisi se reficiat.

IV. Dubium est tertio; Quanam reputentur exercitia non laboriosa?

Respondeo, esse illa, quae exercent scriptores, notarii, pictores, nentes filum, statuam fingentes sine magno mallei strepitu, & conatu, famuli comitantes moderate per Urbem Dominum rheda ambulantes, sicut etiam equo, vel rheda iter agentes: Damnatur enim ab Alex. VII. prop. 31. dicens: *Excusantur absolute a praecipio jejunii, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.* Qui tamen iter unius diei, vel per magnam diei partem, videlicet, ut notat Trull., duodecim, vel quindecim miliariorum, pedibus conficit, aut iter plurium dierum, puta octo, vel decem, conficit equo, vel rheda cum magna defatigatione, per accidens etiam excusabitur. Sic coqui

si toto fere die exercitia culinæ exerquantur; sic Concionatores, si saltem ter, quaterve in hebdomada cum magna contentione concionem habeant ad populum; Immo si unam tantum concionem habeant eo die, per accidens excusari possunt, si debilitas id exigat. Sic denum lectores, confessarii, advocati, procuratores, cantores, scribæ, quando labor est improbus, & complexio debilis, itaut suum munus obire sine gravi incommodo non possint. Immo, ut notat Trull. num. 9. excusantur ratione laboris, qui labore suo victitant, ex quo gravis, vel mediocris afflictio (secus si levis) sequeretur; quia Ecclesiæ præcepta benigne sunt interpretanda; & in moralibus, quod est valde difficile, reputatur impossibile.

V. Dubium est quarto; An qui artem de se laboriosam exercent, teneantur jejunare, si uno, vel altero die in Quadragesima non laborent?

Respondeo cum Dian. resol. 9. ex Fagund. & Sanch. non teneri; quia indigent viribus ad laborem sequentium dierum, & remanent a laboribus præteritis debilitati. Verum, si multis diebus a labore vacent, procul dubio tenentur.

VI. Dubium est quinto; An conjux liberetur a jejuniis, si non possit aliter debitum reddere?

Respondeo, certum esse, quod prævaleat obligatio ex justitia reddendi debitum, quæ est naturalis, obligatio- ni positivæ jejunandi; Quare peccaret conjux jejunando, si sic redderetur notabiliter impotens ad debitum reddendum. Notandum tamen, quod non teneatur ex justitia reddere debitum, nisi moderate, & juxta qualitatem suæ complexionis; moderatio autem attendenda est spectata conjugum qualitate; nam senes, & imbecilliores ratiis uti convenit matrimonio, quam juvenes, & robustos. Quare

conjux non liberatur a jejuniis, ut potens sit ad reddendum debitum immoderate. Immo nec liberatur, ut potens sit ad petendum debitum moderate, ut notat Tambur. contra quendam, qui putat liberari, eo quod ad talem petitionem conjuges habeant jus. Ratio est, quia sic fere omnes conjuges liberarentur. Liberatur tamen conjux, si advertat in alio periculum incontinentiæ, nisi perat, nec possit petere, si jejuset: necnon uxor, si ex jejuniis continuatis ita reddatur pallida, & macie confecta, ut timor rationabilis sit, ne minus notabiliter a viro ametur, & idcirco aut rixæ proveniant, aut alii a viro quærantur amores. Idem dicas de puella volente nubere, si ex jejuniis speciositatem faciei notabiliter amitteret, maciemque contraheret extraordinariam; Ac demum si uxor ita prohibeatur a viro jejunare, ut nisi obediat, notabiles discordiæ exoriantur, dummodo id non prohibeatur ex contemptu præcepti Ecclesiastici.

VII. Quæritur secundo; An possit quis sine causa die jejunii aliquod opus laboriosum, sive iter assumere, ne jejuset, quando commode alio die tale opus exercere potest? Et idem quæritur de eo, qui medicinam eo die sumit, ne jejuset?

Respondeo, Sanch., & alios apud Trull. putare, quod si in fraudem jejunii sine ulla causa tale opus assumatur, non liceat. Ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrociniatur. Si vero non in fraudem jejunii, sed bona fide assumatur aliquis labor honestus, quamvis prævideatur esse incompatibilis cum jejuniis, licet illum assumere; Unde Sanch. lib. 5. Consil. cap. 1. dub. 2. permittit, quod Magnates recreationis causa eant ad venandum, vel in ludo hastarum se exercent, dummodo semel, aut iterum id faciant, non frequenter, nec in fraudem

jejunii, quamvis praevideant non posse tunc jejunare.

Non nego, Dian. part. 1. tract. 9. resol. 52. putare ex Joanne Sanch., & aliis contra Azor., quod possit quilibet die jejunii assumere laborem cum jejunio incompatibilem, etiam animo ne jejuset, quamvis possit commode tali labore abstinere; quia in tali casu non intervenit fraus, aut dolus, sed fuga quadam ab obligatione praecepti, quae tamen contra praeceptum non est; Sicut non est contra praeceptum jejunii egredi ex illa civitate, in qua urget obligatio jejunii municipalis, ne quis ad jejunium teneatur. Et Ledesm. apud Dian. loc. cit. resol. 40. aperte dicit ex Medin., non peccare eum, qui apponit jejunio impedimentum, etiamsi quis, verbi gratia, iter faciat ad fornicandum; peccaret enim contra castitatem, sed non contra legem jejunii. Hac tamen sententia jure merito communiter rejicitur; quia universim praeceptis non licet apponere impedimenta; verbi gratia, non licet projicere breviarium, ne teneamur ad horas, nec licet die festo ire venatum, ubi non est oportunitas audiendi Sacrum; (quamvis id permiserimus, si tempore remoto ab obligatione praecepti tale opus assumatur, verbi gratia, die antecedente) ergo nec licet sine causa in fraudem jejunii assumere defatigationem, medicinam, &c., incompatibilem cum jejunio. Nec Doctores a Dian. citati loquuntur in casu, in quo obligante praecepto, velit quis apponere impedimentum, ne obliget, sed in casu, quo quis egreditur e loco, ubi praeceptum obligat, qui casus est omnino diversus: Et quamvis possit

quis egredi e loco, ubi praeceptum obligat, ne obligetur; non potest tamen apponere praecepto impedimentum, ne obligetur. Et ratio radicalis est, quia qui obligatur ad finem, obligatur ad ponenda media, & ad removenda impedimenta; unde praecepto urgente, non licet apponere impedimentum: Contra vero nemo obligatur remanere in loco, ubi praeceptum obligat; unde licite egreditur, ne obligetur.

VIII. Quiritur tertio; Quanam aetas a jejunio excuset?

Respondeo, excusari omnes ante vigesimum primum annum completum, & senes post sexagesimum inchoatum, ut probabiliter docent Doctores contra nonnullos apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 20. qui docent sexagenarios robustos adhuc obligari. Sed Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 62. excusat sexagenarios non solum a jejniis Ecclesiae, sed etiamsi certis diebus vovissent tota vita jejunare; quia aetas illa est facile obnoxia valetudini infirmæ, a qua agere potest deinde senex se liberare: Præterquamquod robur senum est illusivum, & indigent repetito alimento. In fœminis autem probabiliter ex Valer., Narbon., Machad., Pelliz., Dian. part. 9. tract. 7. resol. 73. contra quamplures putantes id non esse tutum, definit obligatio jejunandi inchoato anno quinquagesimo. Si quis autem post adhibitam debitam diligentiam adhuc dubitet, an annum vigesimum primum compleverit, jejunare non tenetur, quia stat in possessione libertas: Contra vero si dubitet an ad aetatem senilem pervenerit, adhuc tenetur jejunare, quia stat in possessione praeceptum.